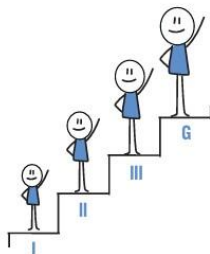

Elanikkonnakaitse pädevusmudel

**TURU-
UURINGUTE
AS**

Elanikkonnakaitse pädevusmudel on ... mis kirjeldab ... teadmisi, oskusi ... mida on vaja ... aitse ülesannete ... eeks parimal ... alikul viisil.

Mudeli põhjal õpilasena:

- tean, mis on elanikkonnakaitse;
- saan aru, miks elanikkonnakaitse on oluline;
- usaldan ja kuulan riiki;
- mõistan enda ja teiste rolli elanikkonnakaitses.

Elanikkonnakaitse pädevusmudel sisaldab kooliastmeti pädevusi, teadmisi, oskusi ja hoiakuid järgmistes valdkondades:

Psühholoogiline esmaabi

Teab, mis on psühholoogiline esmaabi ja kuidas seda osutada.

Ulatuslik evakuatsioon

Mõistab, mis on ulatuslik evakuatsioon ja kuidas selleks valmistuda. Mõistab, millal ulatuslikku evakuatsiooni rakendatakse ja kuidas selle korral käituda.

Varjumine

Teab, miks on varjumine vajalik ning oskab vastavalt vajadusele varjuda.

Elanikkonnakaitse

Erinevad riskid ja kriisid

Teab, mis on erinevad riskid ja kriisid, mis võivad meid ohustada.

Kriisilukorras valmistumine ja selle ajal käitumine

Teab, kuidas erinevateks kriisideks valmis olla ja nende korral käituda. Teab, miks on koostöö kriisi eel ja ajal oluline ning kuidas üksteisele abiks olla.

Ohuteavitus ja info kriisi ajal

Teab, millised on riigi kasutatavad ohust teavitamise viisid ja kuidas vastavalt teavitusele käituda.

www.turu-uuringute.eu

Elanikkonnakaitse pädevusmudeli rakendamine koolis

Haridustöötajate tagasiside pädevusmodelile

November 2025

Uuringu tellija: Päästeamet

PÄÄSTEAMET
Estonian Rescue Services Agency

Sisukord

Uuringu tagapõhi.....	3
Uuringu metoodika.....	4
Valim ja küsitlustöö.....	4
Andmetöötlus ja aruanne.....	4
Uuringutulemuste kokkuvõte.....	6
Järeldused ja soovitused.....	10
Uuringu tulemused piirkondlike vestlusgruppide võrdluses.....	13
1 Senine elanikkonnakaitse teemade käsitlemine koolis.....	13
1.1 Kui hästi on õpetajad ja haridustöötajad praeguseks elanikkonnakaitse pädevusmodeliga kursis.....	13
1.2. Kui vajalikuks peetakse elanikkonnakaitse teemade käsitlemist koolis.....	14
1.3. Õpetajate senised kogemused elanikkonnakaitse teemade käsitlemisel koolis. Kust on saadud infot, et neil teemadel rääkida.....	15
1.4. Elanikkonnakaitse pädevusmodeli rakendamise piirkondlikud eripärad. Mida õpetajad vajaksid, et oleks neid teemasid kergem õppetöös käsitleda.....	16
1.5. Millist konkreetset abi on vaja, et pädevusmodelit paremini kasutada?.....	18
2. Pädevusmodeli teemade rakendamine erinevates kooliastmetes.....	19
2.1. Esimese kooliaste (1-3 klass): milliseid teemasid millistes tundides on käsitletud; kuidas teemasid ainetundidesse paremini lõimida; täiendavad õppematerjalid, mis toetaksid selle kooliastme pädevusi.....	19
2.2 Teine kooliaste (4-6 klass): milliseid teemasid millistes tundides on käsitletud; kuidas teemasid ainetundidesse paremini lõimida; täiendavad õppematerjalid, mis toetaksid selle kooliastme pädevusi.....	20
2.3 Kolmas kooliaste (7-9 klass): milliseid teemasid millistes tundides on käsitletud; kuidas teemasid ainetundidesse paremini lõimida; täiendavad õppematerjalid, mis toetaksid selle kooliastme pädevusi.....	20
2.4 Gümnaasiumiaste (10-12 klass): milliseid teemasid millistes tundides on käsitletud; kuidas teemasid ainetundidesse paremini lõimida; täiendavad õppematerjalid, mis toetaksid selle kooliastme pädevusi.....	21
3. Päästeameti koostöö haridustöötajatega pädevusmodeli rakendamiseks.....	22
3.1 Päästeameti roll elanikkonnakaitse pädevusmodeli rakendamise parendamise protsessis.....	22
3.2 Õpetajate ettevalmistus ja toetamine elanikkonnakaitsealase teadlikkuse tõstmiseks.....	23
3.3 Koostöö Päästeametiga ühiste õppematerjalide väljaarendamisel.....	24
3.4 Kes on „kriisiteadlik“ noor.....	26

Uuringu tagapõhi

2025. aasta oktoobris valmisid Päästeameti poolt koostatud elanikkonnakaitse pädevusmodeli materjalid. Elanikkonnakaitse pädevusmodel on raamistik, mis kirjeldab kooliastmeti õpilastele vajalikke teadmisi, oskusi ja hoiakuid, et täita elanikkonnakaitse ülesandeid parimal võimalikul viisil. Novembris 2025 viis Turu-uuringute AS Päästeameti tellimusel läbi uuringu, mille eesmärgiks oli kaardistada ja analüüsida haridustöötajate arvamusi, kui hästi on nende arvates pädevusmodel kooli õppekavade koostamisel ja kooli kriisiplaani rakendamisel kasutatav; kuidas Päästeamet saaks haridustöötajaid pädevusmodeli rakendamisel toetada; kuidas arendada koostööd Päästeameti ja õpetajate vahel õpilaste elanikkonnakaitse alaste teadmiste kinnistamisel; millised on õpetajatele suunatud koolitusvajadused. Uuringu alameesmärkideks oli saada haridustöötajate vaatenurgast lähtuv tervikülevaade:

- Mil moel oleks võimalik elanikkonnakaitse teemasid ainetundides kõige paremini käsitleda;
- Millist konkreetset abi oleks õpetajatel vaja, et elanikkonnakaitse pädevusmodelit õppetöös võimalikult efektiivselt kasutada;
- Milliseid täiendavaid õppematerjale oleks erinevatele kooliastmetele vaja, et pädevusi õpilasteni viia ja neid ka kinnistada;
- Kuidas saaks Päästeamet olla õpetajatele partneriks, milline formaat ja koostöövorm toimiks kõige paremini.

Andmekogumiseks kasutati kvalitatiivuuringu meetodikat. Zoomi platvormil viidi läbi rühmavestlused erinevate Eesti piirkondade koolide esindajatega. Esindatud oli 4 piirkonda: Lääne Eesti, Ida Eesti, Lõuna Eesti ja Põhja Eesti. Erinevatest piirkondades oli kutsutud grupivestlustesse osalejaid nii suurematest kui väiksematest koolidest, nii põhikoolidest, gümnaasiumitest kui ametikoolidest. Vestlused viidi läbi eesti keeles.

Rühmavestluste tulemusena selgus:

- Kui vajalikuks peetakse elanikkonnakaitse teemade käsitlemist koolis;
- Õpetajate senised kogemused elanikkonnakaitse teemade käsitlemisel koolis;
- Elanikkonnakaitse pädevusmodeli teemade rakendamise piirkondlikud eripärad;
- Millist konkreetset abi on vaja, et pädevusmodelit koolides paremini kasutada;
- Päästeameti roll elanikkonnakaitse pädevusmodeli rakendamise parendamise protsessis.

Grupiintervjuude tulemuste aruanne koosneb uuringu tausta ja meetodika kirjeldusest, uuringutulemuste kommenteeritud kokkuvõttest, järeldustest ja soovitustest, ning põhitulemuste kirjeldavast kokkuvõttest uuringust osa võtnud piirkondlike gruppide võrdluses.

Uuringu meetoodika

Valim ja küsitlustöö

Rühmavestlustest kutsuti osa võtma erineva profiiliga haridustöötajaid erinevatest Eesti piirkondadest, erinevat tüüpi koolidest.. Osalesid koolijuhid, õppejuhid, erinevate kooliastmete aineõpetajad, klassijuhatajad, sotsiaalpedagoogid, koolide medõed, koolide majandusvaldkonna töötajad, kooli kriisikomisjoni liikmed. Eesmärgiks et saada võimalikult laiapõhine tagasiside inimestelt, kes on koolides seotud õpilastele elanikkonnakaitse alaste pädevuste edasiandmisega, kooli õppekavade ja ainekavade koostamisega, kooli kriisiplaani koostamise ning rakendamisega.

Andmete kogumiseks viidi läbi 4 grupivestlust, igas grupis oli 7-11 osavõtjat. Kokku osales vestlustes 38 haridustöötajat, kelle hulgas oli nii neid, kes olid pädevusmudeliga varem kokku puutunud, kui neid, kes ei olnud.

Grupivestlustest osavõtjatele saadeti eelnevalt link, mille kaudu oli kõigil võimalik Päästeameti kodulehel oleva Elanikkonnakaitse pädevusmudeliga tutvuda. Kõigile grupist osavõtjatele anti küll võimalus materjalidega tutvuda, aga materjaliga tutvumist ei tehtud neile kohustuslikuks. Vestluses käsitleti nii üldisi elanikkonnakaitse teemasid, milles kõik osavõtjad kaasa rääkisid, kui ka spetsiifilisemaid teemasid kooliastmete kaupa, kus rääkisid oma kogemustest just selle kooliastme õpetajad ja haridustöötajad.

Andmetöötlus ja aruanne

Grupivestlused salvestati, salvestiste põhjal kirjutati transkriptsioonid. Transkriptsioonide põhjal koostati uuringutulemuste analüüs uuringus osalenud gruppide võrdluses koos illustreerivate tsitaatidega. Võrdleva analüüsi põhjal koostati kommenteeritud kokkuvõtte järelduste ja soovistustega.

Uuringu eri etappides osalesid:

Päästeamet	
Tellija esindaja, kontaktisik, abi vestlusgruppidesse sobivate inimeste värbamisel	Natalja Lebedeva
Konsultant vestluskava teemadel koostamisel	Reelika Lepik
Turu-uuringute AS	
Töö teostaja esindaja, Turu-uuringute AS-i tegevjuht	Tõnis Stamberg
Uuringujuht	Irina Strapatšuk
Vestlusgruppide läbiviija, uuringutulemuste kokkuvõtte koostaja	Kaja Södor
Kontaktandmed	Turu-uuringute AS
	Pärnu mnt. 102, Tallinn
	irina (at) turu-uuringute.ee

Uuringutulemuste kokkuvõte

Kui hästi on õpetajad ja haridustöötajad 2025. aasta novembris elanikkonnakaitse pädevusmodeliga kursis

Teadlikkus konkreetsest pädevusmodelist on veel madal; teadmised elanikkonnakaitsest pärinevad peamiselt riigikaitseõpetuse aineprogrammist, KEAT-ist, Naiskodukaitsest, Päästeameti üksikkoolitustest, mitte modelist.

Lääne piirkonnas on elanikkonnakaitse teema sisulise praktikana laialt kasutusel, kuid mudel kui tervik pole massiliselt omaks võetud. Samas, vajadus ühte kohta kokku koondatud praktiliste ja interaktiivsete lahenduste ning regionaalselt sihitud stsenaariumide järele on olemas.

Ida piirkonnas on fookus õpetajate esmasel elanikkonnakaitse teemade õpetamisoskuste ettevalmistamise vajadusel; kaasloome protsessil Päästeameti ja koolide vahe; lühivormis, hõlpsasti leitavate materjalide vajadusel. Ollakse tasemel, kus rõhutatakse vajadust süsteemsuse ja selgete vastutusalade järele.

Lõuna piirkonnas pädevusmodeli tundus praktiliselt puudub. Süsteemset teavitust kooli tasandil ei ole olnud, infot on saadud direktorite tasemel, õpetajateni see pole jõudnud. Elanikkonnakaitse teemad on tuttavad pigem läbi tegevuste Naiskodukaitse, riigikaitseõpetuse aineprogrammi ja Päästeameti koolituste kaudu, mitte läbi konkreetse pädevusmodeli.

Põhja piirkonna grupis olid mõned osalejad väga hästi kursis, sest olid osalenud seminaril Sisekaitseakadeemias; on kooli kriisimeeskonnas, on riigikaitseõpetajad või on elanikkonnakaitse komisjoni liikmed. Enamik õpetajaid siiski ei olnud modeliga sisuliselt tutvunud; olid näinud linki või artiklit, kuid mitte veel modelisse süvenenud. Info modelist on koolidesse jõudnud juhuslikult (nt ajaleheartikli kaudu), mitte süsteemse Päästeameti kommunikatsioonina.

Kui vajalikuks peetakse elanikkonnakaitse teemade käsitlemist koolis

Lääne regiooni grupist tuli selgesõnaliselt "vajalik". Lisandus rõhuasetus õigele toonile ja praktilistele meetoditele õpetamisel. Ida regioonis oli pigem tingimuslik toetus – fookus on "kuidas" neid teemasid käsitleda, (koostöö, lihtsad materjalid), mitte "kas" on vajalik. Lõuna regioonis oli normatiivne toetus sõnaselge, põhjendus väärtuskeskne (laste ja perede turvalisus). Põhja regioon kinnitas oma toetust läbi juba tehtavate tegevuste (keskkonnakaitse alased tegevused on koolide praktikas juba sees), mis toetavad kriisiteemade käsitlemise vajalikkust.

Õpetajate senised kogemused elanikkonnakaitse teemade käsitlemisel koolis. Kust on saadud infot, et neil teemadel rääkida

Lääne regioonis on lai teemadering õpetajate poolt kaetud; süsteemsed tegevused eri kooliastmetes. Lai partnerite võrgustik olemas. Takistused on pragmaatilised (aeg, lõimimine aineõppesse keeruline, õpilaste vähene võõrkeele oskus neil teemadel võõrkeele tunnis rääkida).

Ida regiooni haridustöötajate kogemused pigem sündmuste põhised (teemapäevad, töötoad välispartneritega). Samas esitatakse küsimus, kas õpetaja on pädev kõiki kriisitarkusi õpetama –

Juurde oleks vaja täiendavat abi ja õppematerjale, et teadmisi antaks tõhusamalt ka ainetundides. Vajatakse vanusele sobivad, lühikesi (10–20 min) mooduleid ja audiovisuaalseid materjale, mis on koondatud ühte keskkonda, õpetajatele lihtsasti kättesaadavad. Rõhutatakse õpetajate esmase väljaõppe vajadust; külaliste süsteemsemat kaasamist.

Teine kooliaste (4-6 klass). Mis on juba olemas: KEATi kasutamise kogemus, matkad metsas hakkamasaamise eesmärgil; õppekäigud Päästeametisse, politseisse; kriisi teemade lõiming inimeseõpetuse tundidesse. Lüngad: kooliastmele kohandatud lühiklipid ja töölehed puudu; ühisloome õpetajate ja Päästeameti vahel veel ei toimi; õpetaja ajakulu vähendavad "kohekasutatavad" tunnikavad oleksid äärmiselt vajalikud.

Kolmas kooliaste (7-9 klass). Mida juba kasutatakse: KEAT-i materjalid, teemapäevad koos spetsialistidega, kriisiteemade ja inimeseõpetuse lõiming, kooliülesed õppused. Lüngad: liiga palju oleneb õpetajapoolsest initsiatiivist - kuivõrd õpetaja võtab omal initsiatiivil ette elanikkonnakaitse teemasid tundides käsitleda. Keskelt hallatud materjalipanga puudus, lühikeste moodulite/klippide nappus.

Gümnaasiumiaste (10-12 klass, ametikoolid) Mis on olemas: riigikaitse tunnid; gümnaasiumis toimuvad töötoad ja koolitused koostöös pääste/politsei/seltsidega; riigikaitse kursuse lõiming. Lüngad: pädevusmudeli teadlikkus ja süsteemne rakendus õpetajate poolt puudulik. Keskelt hallatud, gümnaasiumiastmele kohandatud klipid ja moodulid kesised.

Päästeameti roll elanikkonnakaitse pädevusmudeli rakendamise parendamise protsessis

Kõigis regioonides pädevusmudeli teadlikkus veel madal. Elanikkonnakaitse koolitus on oluline ja vajalik, selles pole vaidlust, aga õpetajad tunnevad, et nad ei saa üksi ega ainult „paberite“ abil seda koormat kanda. Kõik soovivad selget, ühtset kontaktpunkti (veebirubriik haridusasutustele, piirkondlik kontaktisik) ning Päästeameti aktiivset initsiatiivi – pakkuda ise programme, koolitusaegu, teemasid; partnerlust kriisiplaani tasandil (kooli HOLP + KOV plaan + elanikkonnakaitse mudel omavahel kooskõlla).

Piirkondlikud rõhuasetused: Ida piirkond rõhutab oluliste teemade keemiaohte, radikaliseerumist, relvi, varjumise mõistest ning vajadusest arusaamist; igatseb konkreetseid selgeid partnereid kriisiplaani koostamisel. Lääne piirkonnas on fookuses üleujutused, tormid, äralõigatus, merepääste; vajatakse spetsiifilisi stsenaariume (saar „lukus“, elekter kadunud). Lõuna regiooni teemadeks on hajaasustus, mets kui varjupaik, mets kui oht, raudtee ohud, õpilaste toimetulek (kutse)kooli ühiselamus kriisi ajal - oluline õpetada, kuidas õpilased hakkama saavad ilma vanemateta, kodust kaugel. Põhja regioon on pealinna murede ja kohustustega seondud piirkond, sadama, lennujaama riskid; klaasist koolimajad; suur rahvahulk. Vajadus Päästeameti, KOV-i ja kooli koostöökolmnurga järele.

Õpetajate ettevalmistus ja toetamine elanikkonnakaitsealase teadlikkuse tõstmiseks

Õpetajad (kõik regioonid) vajavad süsteemset teadmiste paketti erinevatest kriisidest; psühholoogilise esmaabi ja kriisijuhtimise koolitust; kooli- ja regioonipõhiseid stsenaariumite harjutusi. Tingimus: koolitused peavad olema praktilised ja fokusseeritud, mitte üldsõnalised loengud.

Õpilased (kõik regioonid) vajavad järgmisi koolitusi: praktiline, kogemustele põhinev õpetus/loeng; Pääste, PPA, kiirabi, Naiskodukaitse osalusel läbi viidavad töötoad ja õppused. Konkreetsed soovid:

väikestele Päästeauto kooli kohale, veeohutusosalased mängud; õppematerjalidena pildikaardid, töövihikud/töölehed; videod/multikad, mis on lühikesed ja arusaadavad. Vanematele õpilastele: loengud ja praktilised õppused teemadel evakuatsioon, varjumine, äkkrünnak, pommiähvardus, mass-evakuatsioon; realistlikud harjutused, mitte „pehmed demonstratsioonid“, et „paneme puhtad riided selga ja jalutame naerdes varjendisse“.

Koostöö Päästeametiga ühiste õppematerjalide väljaarendamisel

Kõikides regioonides rõhutati, et vajalikud on ühtsed, riiklikult koordineeritud õppematerjalid, mitte iga kooli oma improviseeritud lahendused, juhuslikult kokku kogutud netilingid. Materjalid peaksid olema vanuserühmade kaupa jaotatud; arvestama keelelisi eripärasid (Ida ja Põhi – vene/eesti keele olukorda arvestada); sisaldama visuaale, plakateid, spikreid; töölehti ja töövihikuid; digimänge, interaktiivseid teste, stsenaariumikaarte ja rollimängude kirjeldusi.

Õpetajate roll: nad tahavad kaasa rääkida, eriti sihtrühma ja metoodika küsimustes; ei taha olla põhisisuloojad – selleks pole aega ega ressursse. Mitmel pool soovitati kasutada ja siduda juba olemasolevaid vahendeid (Opiq „Kaitse end ja aita teist“, riigikaitseõpik). Päästeamet peaks pigem koondama ja joondama kui nullist dubleerima, lisama oma pädevusmodeli vaate ning piirkondlikud spetsiifikaad.

Konkursside ja võistluste osas ühine joon kõigis regioonides: konkursid/võistlused sobivad motivatsiooniks ja kinnistamiseks, ei sobi põhikanaliks kriisivalmiduse õpetamisel. Heaks peetakse joonistusvõistlusi, kirjandivõistlusi, praktiliste ülesannete sarju (nt Naiskodukaitse 4-nädalased üleskutsed); võistlusi, kus on reaalne oskuskomponent (esmaabi, varjumise stsenaarium, evakuatsioon). Hoiatus: võistluslik formaat ei sobi kõikidele õpilastele (paljud hoiavad eemale); ei tohi kriise „mänguliseks ja naljakaks“ muuta, muidu kaob arusaam tõsisest ohust. Seega konkursid on lisaväärtus, põhifookus peab jääma süsteemsele, praktilisele, järjepidevale õppele.

Kes on „kriisiteadlik“ noor

Kriisiteadlik noor tunneb oma igapäevakogemuse ja piirkondlike riskide tasandil ära, mis on kriis, teab usaldusväärseid infoallikaid ning oskab vajadusel kiiresti ja rahulikult abi kutsuda. Ta oskab hoida iseennast ja aidata teisi – rakendab esmaabi ja psühholoogilise esmaabi põhitõdesid, järgib varjumise ja evakuatsiooni juhiseid ning mõistab oma rolli kogukonna turvalisuses. Sellise noore kujunemine eeldab nii süsteemset teadmiste andmist kui ka praktilisi kogemusi pere-, kooli- ja kogukonnatasandil.

Lääne regiooni grupis nähti kriisiteadliku noorena kedagi, kes on julgelt abivalmis, reageerib adekvaatselt, oskab hinnata ohtu, säilitab eneseohutuse ja on vaimselt valmis muutusteks. Ida regiooni grupis arvati, et kriisiteadlik noor on eelkõige see, kes teab, mis on kriis, suudab rahulikult abi kutsuda, tunnetab ohtusid eri keskkondades ja on valmis abistama ka teisi, mitte ainult enda eest seisma. Lõuna regiooni grupi arvates on kriisiteadlik noor see, kes tunneb kriisi ära, tunneb signaale ja oskab teha mõistlikke otsuseid, kas ja kust abi otsida. Ei nimeta iga väikest ebamugavust „kriisiks“. Põhja regiooni vestlejate arvates on kriisiteadlik noor enesekindel, kogukonnale orienteeritud, oskab kriise eristada, tegutseb distsiplineeritult ja otsib nii usaldusväärset infot kui professionaalset abi.

Järeldused ja soovitused

Mis laadi infot ja kuskohast soovitakse leida, et elanikkonnakaitse teemade käsitlemisel koolis edukam olla

Elanikkonnakaitse teemasid juba käsitletakse kõigis Eesti piirkondade koolides. Praktikad kattuvad: evakuatsioon, ohuteavitus, tule- ja veeohutus, meediapädevus, psühholoogiline toimetulek. Rõhuasetused on aineõpetajate ja koolide kaupa erinevad, aga üldine hoiak on: õpetamise süvendamiseks on õpetajal vaja rohkem aega ja struktureid materjale. Senised infoallikad on olnud kombineeritud: õpetaja enda kogemus + väliskülalised ja veeb. Süsteemne, kergesti leitav materjalipank oleks abiks. Materjale on, aga peab otsima. Soovitakse ühe koha peale koondatud, kergesti leitavat abimaterjali.

Arutelud toimivad kõige paremini, kui on tegemist õpilaste esitatud küsimustega. See viitab vajadusele valmis lühivormide ja tegevuskaartide järele. Vajadus uute, vanusele sobivate õppevideote järele, et selgitused saaksid olla õpilastele arusaadavad ja eakohased. Mõjuv lahendus oleks ühtne materjalipank (print/digi), milles on lühikesed videod, töölehed ja stsenaariumid kooliastmeti; printitavad töölehed ja tunnikava-näited (ka algklassidele) Materjalipanka võiks koondada aadressipõhised varjumiskohad, varjumisjuhised ja stsenaariumid, vanuserühmade/keeleoskuse järgi kohandatud videod-töölehed; samuti õpetajakoolituse mikrokursused. See vähendaks otsingukulu ja toetaks lõimingu aineõppesse. Kindlasti jätkata ja tihendada koostööd pääste/politsei/kolmandate sektoritega nii töötubade kui e-õppe vormis.

Kuidas elanikkonnakaitse teemasid ainetundides paremini käsitleda. Praktilised soovid kooliastmeti

Elanikkonnakaitse teemade lõimimisel ainetundidesse on eelistatud lühikesed, praktilised moodulid (rollimängud, praktiline õpe, arutelustsenaariumid), mida saab siduda inimeseõpetuse, loodus-/tehnoloogiatundide, ühiskonnaõpetuse, inimeseõpetuse, keeletundide ja muude teemadega. Kõige sagedamini küsitakse lühikesi, vanusele sobivaid õppeklippe ja töölehti, õpetaja jaoks kohe kasutatavaid/valmis tunnikavasid ja hindamisnimekirju. Uusi videoid kasutamiseks ainetundides, mentortundides, kooli infotabloodel.

I kooliaste: 10–20-minutilised mikromoodulid (film + 1 praktiline harjutus), pildilised töölehed, ohuteavituse plakatid; Päästeameti külalised nooremas astmes, kuid jõigi ressursse arvestades võiks need koolitused üles ehitada plokkidena.

II kooliaste: KEATi elementide lõimimine aineõppesse; metsas/looduses hakkamasaamise praktikumid; rollimängud varjumisest/ohuteavitusest; lühiklipid ja töölehed, mis kõigile ühes kindlas kohas saadaval.

III kooliaste: teemapäeva pakett (jaotatav ainetundideks); simulatsioonid (72 h varu, ohuteavitus, varjumine); pärast kooliülest õppust ainepõhised arutelud (materjalid nende arutelude läbiviimiseks ajaloo, ühiskonnaõpetuse, inimeseõpetuse tundides)

Gümnaasium: riskikommunikatsiooni ja valeinfo moodulid; koostöö pääste/politsei/seltsidega; riigikaitse kursuse lõiming pädevusmodeliga; gümnaasiumiastmele kohandatud klipid ja töölehed ühes keskkonnas, kõigile õpetajatele kättesaadavad.

Mida oodatakse Päästeametilt kui elanikkonnakaitse pädevusmodeli juhtrolli kandjalt

Looge üks selge värv koolidele Päästeameti kodulehele eraldi rubriigina „Haridusasutustele“, kust leiab pädevusmodeli visuaalid ja selgitused selle kohta. Väga kiideti Päästeametit taolise pädevusmodeli koostamise eest, aga nüüd vaja sellega edasi minna – kust selle leiab ja kuidas seda kasutada. Päästeameti kodulehel võiksid olla regioonide lõikes Päästeameti kontaktisikud (nimi, telefon, e-post) koos loeteluga, „mida me koolidele pakume“ (koolitused, päästepäevad, nõustamine jms).

Tugevdage koostööd HTM-i ja riikliku õppekava arendajatega. Eesmärk, et elanikkonnakaitse teemadele tekiks ajaraam ainekavades (eelkõige riigikaitse, inimeseõpetuse, ühiskonnaõpetuse, klassijuhatajatundides). Teemad mitte igas ainetunnis kohustuslikus korras läbi võtta vaid loogiliselt seonduvates ainetundides + mentortunnid.

Pakkuge koolidele kriisiplaani-paketti koos vaatega pädevusmodelisse järgmise teenusena: „Kriisiplaani ja elanikkonnakaitse nõustamine“. See teenus võiks sisaldada ülevaatus, kas kooli kriisiplaan on kooskõlas KOV-i plaani ja pädevusmodeliga; osalemist vähemalt ühel suuremal õppusel (näiteks kord kolme aasta jooksul), eriti Ida-, Põhja- ja Lõuna hajaasustusega piirkondades, uute klaasist „superkoolide“ puhul, saartel.

Suunake teavitust eelkõige koolijuhtidele ja kriisimeeskondadele. Koolijuhid on „väravavalvurid“: kord aastas suunatud veebiseminar ainult koolijuhtidele ja KOV kriisijuhtidele; valmis „pakettkiriri“ koolijuhtidele, mida nad saavad õpetajatele edasi saata (link pädevusmodelile, materjalidele, kontaktidele).

Mida pigem mitte teha: ärge piirduge ainult materjali ülesriputamisega kodulehele, eeldades, et koolid ise selle üles leiavad. Ärge lükake pädevusmodeli rakendamist ainult õpetajate õlule („siin on PDFfail, nüüd õpetage“). Ärge jääge üksnes kontrollija rolli (tulekustutid ja evakuaatsiooniõppused), vaid liikuge selgelt ennetus- ja partnerirolli.

Milliseid koolitusi soovitakse õpetajatele ja õpilastele

Looge õpetajatele lühike baaskoolitusprogramm, 2–3 tunnine modulaarne koolitus (veeb + salvestus), mis hõlmab pädevusmodeli kasutamise õpetust (mitte ainult slaid, vaid näited, kuidas pädevusmodelit kasutada); ülevaadet 16 riiklikust kriisist + piirkondlikest eripäradest; psühholoogilise esmaabi põhialuseid. Eesmärk: õpetaja saab aru, „mida ma üldse peaksin teadma, enne kui õpilastele midagi räägin“.

Koolitused õpilastele: pakkuge koolidele „Päästepäeva“ või „Kriisipäeva“ formaati: Päästeamet koordineerib (koos PPA, kiirabi, NKK, Kaitseliiduga) koolitust: kasutatud 1 koolipäev, jaotatud töötubadeks; igal kooliastmel eakohased tegevused (evakuatsioon, varjumine, esmaabi, veeohutus, valeinfo jms). Võib teha piirkondlikult (mitu kooli korraga) või koolipõhiselt.

Pakkuge erinevaid praktilisi koolitusi ja stsenaariumiharjutusi. Õpetajatele näiteks kriisistsenaariumid (nt keemiakatastroof, äkkrünnak, pikem elektrikatkestus, mass-evakuatsioon); et oleks selge rollijaotus: mida teeb juhtkond, mida õpetaja, mida õpilased. Õpilastele metsalaagrid, varjumise ja evakuatsiooni realistlik läbimängimine (mitte ainult „jalutame korraks õue“); esmaabi ja psühholoogilise esmaabi praktikum.

Taaselustage/uuendage senised head programmid „Kaitse end ja aita teist“ (KEAT), integratsioonilaagrid, varasemad Päästeameti laagrid, mis oleksid kohandatud pädevusmudeli järgi; laiendatud eri vanuserühmadele.

Mida pigem mitte teha: ärge korraldage pikki auditoorseid loenguid (õpetajad kirjeldasid neid igavate ja mõttetutena). Ärge tehke liiga üldisi, abstraktseid kursusi, mis ei seo teemat konkreetselt kooli ja piirkonna reaalsusega.

Koostöö õppematerjalide ja juhiste väljatöötamisel

Kõigepealt kaardistada ja integreerida olemasolevad materjalid: Opiq („Kaitse end ja aita teist“), riigikaitseõpik, Elektrilevi ohutusmaterjalid, NKK ja Kaitseleidiu materjalid. Tuvastada, kus on lüngad (nt varjumine, radikaliseerumine, mass-evakuatsioon).

Luaa ühtne raamistik ja materjalikomplekt iga kooliastme jaoks: pädevusmudeli visuaali juurde 1–2 lühikest, pildirohkete ülevaatelehte („mida peab teadma“); stsenaariumikaardid õpetajale (nt: „talvetorm ja elekter kadunud“, „keemiaõnnetus lähedal“, „relv koolis“); 2–3 näidistundi/tegevust (kirjeldus, ajakulu, materjalid). Võimalusel vähemalt kahes keeles (eesti/vene), eriti Ida- ja Põhja-regioonile.

Luaa digitaalsed õppelahendused, lihtsad veebipõhised testid (nt „kas sinu kodu on kriisiks valmis?“); mängud („valid tegevusi, näed tagajärgi“). Lahendused võiksid olla ühildatavad Opiq/Õpiamspu jt keskkondadega, aga baasversioon tasuta ja avalik Päästeameti lehel.

Kaasata õpetajaid eri piirkondadest ühisloomesse. Väike töörühm, üks õpetaja igast regioonist (saared, Ida-Viru, hajaasustus, suur linn, kutsekool jmt); fookus: vanus ja keele kasutus, klassiruumis rakendatavus. Õpetajate ülesanne: aidata sõnastada materjalid eakohaselt; anda realistlik hinnang, palju tundi ära mahub.

Mida pigem mitte teha: mitte alustada kogu materjaliloomega nullist, ignoreerides olemasolevaid õpikuid ja digikeskkondi. Mitte killustada materjale kümnesse erinevasse kanalisse – õpetajad tahavad „ühte kohta“. Mitte luua ainult tekstipõhiseid juhendeid – kõik regioonid rõhutasid pildirohkuse ja audiovisuaalsuse vajadust.

Konkursid ja võistlused kriisivalmiduse toetamiseks

Positsioneerida konkursid ja võistlused „lisaväärtusena“. Selge sõnum ka koolidele: konkursid ei ole põhiõppe formaat, vaid motiveeriv täiendus. Siduda võistlused praktilise õppega. Näiteks pääste- või riigikaitse laager: 1. päev õpe, 2. päev võistlus õpitud oskustes. Naiskodukaitse eeskujul 3–4 nädalat kestvad praktiliste ülesannete seeriad („tee kodune kriisivaru“, „kaardista varjumiskoht“, „koosta pereplaan“). Eesmärk: iga võistlus toetab reaalselt oskust, mitte ainult joonist või essee vormistamist.

Vanuserühma ja piirkonna järgi diferentseerimine: algklassidele joonistusvõistlused, lihtsad praktilised ülesanded; põhikoolile praktilised ülesannete sarjad, viktoriinid, väikesed projektid. Gümnaasiumile ja kutsekoolile uurimistööd, simulatsiooniülesanded, küberkaitse teemalised võistlused. Võimalusel siduda aineõpetusega (emakeel, kunstõpetus, tehnoloogia, informaatika).

Mida pigem mitte teha: mitte ehitada elanikkonnakaitse õpetust võistluste ümber („kui võistlust ei võida, siis ei õpi ka“). Mitte piirduda kampaanialike looside ja ühekordsete konkurssidega ilma sisulise järjepidevusega. Mitte kujundada võistlusi nii, et kriis muutub „ägedaks mänguks“, kus kaob olukorra tõsisus.

Uuringu tulemused piirkondlike vestlusgruppide võrdluses

1 Senine elanikkonnakaitse teemade käsitlemine koolis

1.1 Kui hästi on õpetajad ja haridustöötajad praeguseks elanikkonnakaitse pädevusmodeliga kursis

Lääne regiooni grupi enamik tunnistas, et tervikmudel oli enne vestlusgrupis kohtumist vähe tuttav, või tegelikult hoopiski tundmatu; paar osavõtjat oli sellega siiski hästi kursis. Enamus oli kokku puutunud üksikute osade või praktikatega sellest pädevusmodelist (evakuatsioon, esmaabi, Päästeameti koolitused), kuid mitte mudeli kui tervikuga.

Ida regiooni grupist osavõtnutele oli pädevusmudel suhteliselt tundmatu. Rõhutati vajadust õpetajate vastava koolituse järele, süsteemsuse ja kergesti leitavate lühimaterjalide järele, et mudel ja selle rakendusvõimalused oleksid õpetajatele käeulatuses.

Lõuna regiooni grupis otsest enesehinnangut mudeli tundmisele ei antud, kardeti, et see on väga madal. Räägiti umbmääraselt, et materjale on, aga peab vaeva nägema ja otsima. Sooviti, et kõik pädevusmodeli materjalid oleksid kompaktselt ühes kohas olemas. See kõik viitab pigem vähesele teadlikkusele ja vähesele infole pädevusmodeli olemasolu kohta.

Põhja regioonis oli üksikuid, kes olid mudeliga hästi kursis, kuid enamasti oli teadlikkus siiski madal. Üks otsene viide mudelist mitteteadmise kohta oli see, et inimeseõpetuse tunnis on küll elanikkonnakaitse teema sees, aga konkreetset pädevusmodeli materjali ei ole veel kasutanud, aga plaan kevadel kasutada.

Ragne: mina hindan enda teadmist 10-palli skaalal 9/10. Aga ma olen riigikaitse õpetaja erinevates koolides, ja ma olen ka Naiskodukaitse aktiivne liige ja osalen erinevates kriisikomisjonides.

Kaie: Mina lugesin selle mudeli kohta artiklit ja siis järgmisel päeval ma jagasin seda infot ka meie kooli kriisimeeskonnaga. Ja ka õpetajatega. Mina ise olen kooliõde ja kriisimeeskonna liige. Uudis oli vist Postimehes. Nii et võin endale kümme palli anda, olen kursis hästi, lugesin materjalid põhjalikult läbi ka.

Helle: Päris kursis ma ei olnud, kuigi me koolis teeme praegu ohuanalüüsi või kuidas me seda mõtleme täpsemalt, aga me tegeleme sellega. Aga kui ma sain teada, et ma osalen siin vestlusgrupis, siis ma käisin Päästeameti lehe peal, ja ma arvaksin, et praegu ma tean päris palju juba sellest.

Margit: Mina ei olnud selle pädevusmudeliga enne tutvunud. Aga tundides olen nii öelda omaalgatuslikult elanikkonnakaitse teemasid puudutanud küll. Aga et selline asi nagu pädevusmudel olemas on, ei teadnud.

1.2. Kui vajalikuks peetakse elanikkonnakaitse teemade käsitlemist koolis

Lääne regiooni grupp leidis, et teema on väga vajalik õpilastes turvatunde kasvatamiseks, maast madalast alates erinevate tegevuste harjutamiseks, oskuste järjepidevaks kujundamiseks, hirmu vähendamiseks läbi teadmiste. Väga oluline on, kuidas neid teadmisi ja pädevusi õpilastele edastada, põhiline, mitte hirmutada. Ja pigem läbi praktiliste töötubade kui loengute kaudu.

Ida regiooni grupis peeti teemasid vajalikuks, aga pidevalt rõhutati, et neid teemasid tuleb käsitleda koostöös Päästeametiga, et materjale tuleks koos luua. Samuti tuleks vanemaid kaasata. Rõhutati, õpetajad üksi ei jõua pädevuste edastamisega piisavalt tegeleda.

Lõuna regiooni grupis selge toetus. Õpilased ei pruugi kodust infot saada, kool peaks lünka täitma. Rõhutati esmaabi ja kriisivalmiduse õpetamise vältimatust - nagu ujumisoskus, nii ka kriisiks valmistumine peaks olema iseenesestmõistetav.

Põhja regioonis üksmeelne „jah, kindlasti“. Korduvalt rõhutati, et tänane rahvusvaheline olukord (sõjad, looduskatastroofid) nõuab, et teemat ei lükataks edasi. Samas nähakse hoiakulist vastuseisu nii täiskasvanute kui õpetajate seas, kes usuvad, et mingi kummaline vihmavari kaitseb meid.

Jana: Ma arvan, et see on ülioluline seepärast, et ega nad kodus elanikkonnakaitse kohta nagunii midagi ei kuule, siis vähemalt koolis. Väikestega on erinevates õppeainetes lihtne erinevaid kriisilukordi läbi mängida ja teadmised lasteni viia. Ja nemad viivad tööpoolest ka oma teadmised koju. Meie asi on kasvatada lapsi, ja lapsed kasvatavad vanemaid.

Liina: Väga vajalik. Sest ma ütleks, hirmul on suured silmad. Et kui iga aasta valmistume siin tule tõrje õppusteks ja muudkui harjutame ja harjutame, siis lapsed ei karda tulekahju enam nii palju, nad teavad, kuidas käituda. Aga kui tuleks evakueeruda või varjuda kuskile, ja varjumisest ei ole räägitud, pole kunagi õppusi tehtud, vat siis tekib paanika.

Riina: Laiapindne riigikaitse on meie kõigi asi, mitte ainult kaitseväge või üksikute aktiivsete inimeste asi.

Valdur: Kool on ühiskonna sõlmpunkt, kust kõik noored peaksid miinimumteadmised saama

Piret: on kooli enda otsustada, kas ta kutsub külalislektorid kooli või annavad õpetajad ise neid teadmisi õpilastele.

1.3. Õpetajate senised kogemused elanikkonnakaitse teemade käsitlemisel koolis. Kust on saadud infot, et neil teemadel rääkida

Lääne regiooni grupis väideti, et põhiliselt klassijuhatajatundides, mitte ainetundides, on räägitud elanikkonnakaitse teemadel. On räägitud kriisivarudest, evakueerumisest. On tehtud koolisiseseid evakuaatsiooniõppusi, metsalaagreid. Käsitletud esmaabi, tööohutust; kuidas meedias valeinfot ära tunda; küberhügieeni temaatikat. Mõnes aines (B-võõrkeeled) on süvitsi käsitlemine keeruline õpilaste vähese keeleoskuse tõttu. Üldtastusteks ainetundides on ajapuudus, õpetaja harjumused, vajadus pigem terve kooli ühisõppuse järel, ei saa seda "ühes ainetunnis" selgeks õppida. Kuidas teemasid ainetundides paremini käsitleda – soovitati rohkem praktilisi töötube läbi viia; simulatsioone ja rollimänge, valmis probleemilahendusülesandeid. Igasugune mängulisus (lauamängud, võistlused) on teretulnud. Interaktiivsed digiharjutused ja testid; "Tagasi kooli" e-tundide kasutamine; külalised päriselust ainetundidesse. Regionaalsete riskide (uputus, torm, elektrikatkestus, äralõigatus) põhised stsenaariumid kasutusse. Lihtsustatud/pildilised materjalid muukeelsetele õppijatele/B võõrkeelde tundides kasutamiseks. Infoallikateks ja partneriteks peetakse Päästeametit, Naiskodukaitset, Politseid, Punast Risti, demineerijaid, Transpordiametit; lisaks õpetajate enda võrgustikud ja veebimaterjalid.

Ida regiooni grupis väideti, et koolides on läbi viidud teemapäevi. Päästeamet ja Politsei olid kaasatud. Oma isiklikest kogemustest nende teemade käsitlemisel suurt ei räägitud, nimetati vaid, et kohalik päästekomando on 9.ndatele ja 12.ndatele klassile töötubasid läbi viinud. Konkreetseid ainetunnid välja ei joonistu, pigem kirjeldati ülekoolilisi praktikaid (teemapäevad, töötod). Kuidas ainetundides oleks võimalik neid teemasid paremini käsitleda – ikka jõuti selleni, et õpetajal oleks välist abi vaja, ja infot selle koht, kust lühikesed atraktiivsed materjalid kätte saada. Mitte-käsitlemise põhjusena nähti eelkõige õpetajate ebapiisavat ettevalmistust kogu kriisisepektri õpetamiseks. Kõigepealt peaks õpetajad ise väljaõppe saama, enne kui nad õpilasi õpetama lähevad.

Lõuna regiooni õpetajad on pidanud rääkima elanikkonnakaitse teemadel näiteks 7. klassi loodusõpetuse tundides; füüsika/keemia tundides on räägitud psühholoogilisest esmaabist, keemiatundides keskkonnoahtudest. Koolis on käinud vee- ja tuleohutusest rääkimas välisesinejad. Mahud pigem osalised, mitte terve tunni ulatuses. Infoallikad: õpetaja enda teadmised, külalislektorid.

Põhja regioon: Inimeseõpetuses, klassijuhatajatundides, uurimis- ja loovtöodes on käsitletud elanikkonnakaitse teemasid. Inimeseõpetuses psühholoogiline toimetulek, riskikäitumine, toiduvabad; klassijuhataja tunnis kooliturvalisus, ohuteavitust, varjumine;

kooli tasandi evakuatsiooniõppused; algklassides tuleohutus; gümnaasiumiastmes meediapädevus (info töepärasus) On toimunud kooli ühisõppused (evakuatsioon, ohuteavitussignaalid). Infoallikad: õpetajate enda teadmised, interneti materjalid; aga on vajadus õppefilmide järele (ka algklassidele)

Margit: Noh. ma ei ole sellele küll tähelepanu pööranud, et ma peaksin kokanduse tunnis elanikkonnakaitsest rääkima hakkama. Aga tegelikult sellisel alateadlikul moel me muidugi teeme seda. Näiteks me oleme püstitanud mitmeid kordi välikööki. Et kuidas me süüa teeme, kui meil harjumuspäraseid asju ei ole, ja kuidas me hakkama saame, kui meil ei ole kõiki vahendeid. Ehk siis alateadlikult me valmistume kriisiks ikka.

Riina: Kuidas käituda ja mida teha, kui keegi ilmub külmrelvaga kooli. Kuna ma olen ka ise Naiskodukaitses ja Noorkotkaste ja Kodutütardega tegutsen, siis ma puutun noortega hästi palju kokku ja kaitseteemad saavad edastatud nii öelda mitteformaalses õppes.

Kaido: Meil siin Ida-Virus... Kui päästjad tulid mundris või päästeriietuses, see tõesti kõnetaks õpilasi. Ja kui õppevideod ja õppematerjalid pärast seda ka jäetakse. Päästeamet võiks täitsa võtta snitti sihukest kohast nagu Tööelu, kus Tööinspeksioon on teinud igasuguste erinevate teemade kohta videoid.. Kool. Õpilane. Õpetaja, kes iganes näeb. Läheb. Ta võtab pommi, Laadib. Sellest on video. Ja ülesanne: Kuidas leida ohtlik õpilane. Mida märgata, kuidas teavitada. Kõik on üks suur õppevideo.

Liina: Mingisugune kompaktne õppematerjal kasvõi mingi töövihiku näol võiks olemas olla. Mida mina klassijuhatajana saan ükskõik millisesse ainetundi sisse pikkida. Nii nagu on olemas näiteks liikusaabits. Et samamoodi, võiks olla see elanikkonna kaitse ka töövihikuna esimesele kooliastmele.

1.4. Elanikkonnakaitse pädevusmudeli rakendamise piirkondlikud eripärad. Mida õpetajad vajaksid, et oleks neid teemasid kergem õppetöös käsitleda

Lääne regiooni grupis toodi piirkondlike eripäradena välja rannikupiirkondade ja saarte kontekstis uputuste/tormide ohtu, pikemate elektrikatkestuste ning äralõigatuse riske, ning laiaulatusliku evakuatsiooni "vastuvõtja" rolli. Sellest tulenevalt on fookuses 72 h varud, alternatiivsed side- ja liikumisplaanid ning mere- ja veekeskkonna ohutus. Grupivestluses tuli välja, et praktikakeskne teostus on paljudes koolides juba sisse töötatud: evakuatsiooniharjutused ja ohutus-jutuajamised algklassidest alates, lõpetades mittformaalse õppe raames tehtava koostööga Noorkotkaste/Kodutütardega, ning "Kaitse end, aita teisi" tüüpi programmide põhised praktikumid. Õpilased eelistavad töötube ja olukordade läbimängu. Mudeli

rakendamisel rõhutatakse kogukonna ja partnerite kaasamist (Päästeamet, Punane Rist, Naiskodukaitse jmt) ning järjepidevat "läbi harjutamist", mitte ainult loenguvormi.

Ida regiooni eripäradena toodi välja suurtööstusest tulenevad keemiareostuse ohud. Rõhutati tugevat vajadust varjumise ja kriisiolukorras tegutsemise juhiste järele. Varjumiskohad peavad olema "aadressi-põhised" ja reaalselt üle kontrollitud, mitte üldsõnalised infokillud. Samuti mainiti oskust inforuumides orienteeruda – kuidas olla kindel, et tegemist pole valeinfo. Radikaliseerumise protsessidel on vaja silm peal hoida. Laagrid/töötoad tuleb kohandada erinevatele vanuserühmadele ning erinevatele keeleoskustasemetele. Ootus, et spetsialistid (pääste, politsei, operatiivteenistused) viiksid ise läbi nii suulisi kui praktilisi õppusi ning jäta koolidele kvaliteetsed järelmaterjalid (videod, ülesanded); soov, et loodaks keskne, teemaderikas ja vanusele sobiv audiovisuaalne materjalipank. Õpetajate koolitusvajadus ja ajaressursi nappus: enne laiema rakenduse nõudmist tuleb õpetajatele pakkuda selget, ajasäästlikku väljaõpet ja valmis materjale.

Lõuna regiooni eripärana toodi hajaasustus ja rohkete metsade olemasolu; väikeste koolide eripärad, s.t. väikese kooli võimalused ja mured. Raudteed - kaubaveod teadmata sisuga vagunites. Bussisõltuvus - mis saab lastest koolis, kui bussid tormi/jää tõttu ei sõida. Kutsekool kui internaadiga kool - õpilased elavad ühiselamus, kaugel vanematest; vaja rõhutada psühholoogilist esmaabi ja iseseisvat toimetulekut.

Põhja regioon kui pealinnaga seonduv piirkond, kus on palju inimesi, erineva keele ja kultuuritaustaga, kes peavad kriisi olukorras õppima üksteisega arvestama. Kooliturvalisus (kui on võõrad majas), ohuteavitus ja varjumine – mis võib peegelduda suurema õppeasutuse/linna kontekstis, kuid seda ei sõnastatud ainult kui Põhja piirkonna eripära. Klaasist uued koolimajad: palju klaaspinda, vähe varjumisvõimalusi; puudub selgus, kuhu tegelikult varjuda. Tiheasustus ja eramajad: segadus, kas kool on varjumiskoht või mitte; kuidas on korraldatud varjumine kortermajades vs eramajades.

Piret: Kuna meie siin oleme ikkagi väga hajaasustusega piirkond, siis meie jaoks olekski kõige olulisem rääkida, noh, täna näiteks tuli lumi maha, ja me oleme kodus kinni, et mis varud peaksid olema. Või elekter on ära ja mida selliste kriiside ajal teha. Pluss siis see, et millistel juhtudel ja mis piirkonnal või kortermaja elanikel millistel juhtudel oleks vajalik või mõistlik kasutada varjumiskohti või kerksuskeskusi, ja millal koju jääda.

Margit: Meie kool on kutsekool, enamus õpilasi elab siin ühikas, oma kodust üsna kaugel. Meie kooli õpilastele on kõige olulisem adekvaatse info andmine. Aga kuidas olla kindel, et info kõigini jõuab ja kuidas olla kindel, et õpilased selle infoga ikka toime tulevad. Ka ilma vanemate toeta vajadusel. Toiduvarude mõttes oleks ka probleem kuna meil suur kool. Psühholoogilise esmaabi vajadus oleks hästi suur. Tegemist on õrnas eas noortega, kellel hormoonid mõllavad ja nutt tuleb kiiresti peale. Neil peaks olema oskus eelkõige ise ennast aidata sellistes olukordades.

1.5. Millist konkreetset abi on vaja, et pädevusmodelit paremini kasutada?

Lääne regiooni grupis sooviti selget "ühest kohast" ligipääsetavat materjali (nt ministeeriumi õppekavaportaalis eraldi jaotis); valmis tunnikavad/töölehed, eelistatult interaktiivsed/diagnostilised vahendid. Päästeameti suurem nähtavus ja võimekus tulla kooli, samuti vastupidi, õppekäigud Päästeametisse. Taastada/tugevdada "Kaitse end, aita teist" laadset praktilist päeva. Õpetajate praktilised koolitused, sh kuidas modelit kooliastmeti ja erinevate ainetega lõimida; abi ainekavadega lõimimiskohtade leidmisel. Regionaalselt sihitud paketid.

Ida region: Kõigepealt õpetajad ära koolitada – selge prioriteet neil. Koos Päästeametiga valmistada lühikesed, atraktiivsed, hõlpsasti leitavad materjalid; õpetaja peab täpselt teadma, kust need kätte saab.

Lõuna region: Vajalik on pädevusmodeli täpsem käsitus kooli kriisiplaanis ning õpetajate/teiste koolitöötajate teadlikkuse tõstmine; kutsehariduses toetab rakendamist see, et teemas on uues õppekavas juba sees.

Põhja region: Vajatakse ajakohaseid, eakohaseid õppevideoid algklassidele; valmis abimaterjale (tunnikavad, plaanid) ning jätkuvaid külaliskülastusi/koostööprogramme (nt "Kaitse end ja aita teist", Päästeameti külalised). Praegu tuginetakse sageli oma teadmistele ja internetile.

Regina: Kui ... modelile saaks juurde veel konkreetsed teemapüstitused ja näitlikud vahendid, siis oleks õpetajatel üsna kerge pühendada.

Kevin: Õppematerjalid peaksid katma ... mõlema poole vajadusi. Et oleksid mingid konkreetsed arutlusteemad ette antud, situatsioonid, millele tuleks arutluse käigus lahendus leida.

Riina: ...Et Päästeamet ikkagi tuleks meile külla.

2. Pätevusmodeli teemade rakendamine erinevates kooliastmetes

2.1. Esimese kooliaste (1-3 klass): milliseid teemasid millistes tundides on käsitletud; kuidas teemasid ainetundidesse paremini lõimida; täiendavad õppematerjalid, mis toetaksid selle kooliastme pädevusi

Kuigi leiti, et esimese kooliastme tundidesse on küllaltki kerge elanikkonnakaitse pädevusmodeli teemasid lõimida, siis tunnistati, et siiani väga tõhusalt pädevusmodelis toodud pädevustega õppetundides tegeletud ei olnud. Nimetati psühholoogilise ja meditsiinilise abi käsitlemist tundides. Tööõpetuse tundides on käsitletud üldist ohutust - õpilased on õppinud abivahendeid ja tööriistu tundma. Kriisiteemadega on tegeletud pigem ülekooliliste tegevuste raames: kooliülene evakuatsioon, millele eelneb ohuteavituste ja evakuatsioonireeglite selgitamine; osavõtt kogukondlikest evakuatsiooniõppustest, kus osalevad ka lapsevanemad. Kool otsustab, kas kutsutakse külalised väljastpoolt (nt meditsiinitöötajad, päästjad) või katavad õpetajad teema ise. Toodi välja vajadus teha koostööd Päästeametiga just nooremate klasside osas – spetsialistid oskavad teemasid vanusele sobivalt selgitada. Rõhutati kriisiteemade käsitlemist praktilistes töötubades ja eakohaste õppefilmide vaatamist huvihariduse/ mitteformaalse õppe raames.

Kuidas teemasid ainetundidesse paremini lõimida: lühikesed praktilised tegevused (rivistumised, kogunemispunkti leidmine, ohusignaalide mõistmine) lisaks kooliüritustele ka ainetundide ja klassijuhatajatundide osana. Tööõpetuse tundides võiks olla eraldi teema "ohutu tööriist ja käitumine". Õpetajate ja Päästeameti koostöös loodud lühimoodulite kasutamine tundides, mis aitaks õpetajat teemasid kergelt ja märkamatu aineõppe tundidesse lõimida. Külaliste kaasamine pluss õpetaja juhitud lühitegevused klassijuhatajatundides. Inimeseõpetuse ja klassijuhatajatundides vaadatavate lühikeste õppefilmide järel praktiline harjutus, näiteks turvaline lahkumine klassist.

Täiendavad õppematerjalid: väga lühikesed, pildipõhised töölehed ja tegevuskaardid, praktilised mini-skriptid nii õpetajale kui külalisele (kavad, piktogrammid, 15–20-min tegevused), vanusele sobivad õppeklipid, töövihik/ töölehtede pakett, mis valminud koostöös Päästeameti spetsialistidega, lihtsad ohuteavituse visuaalid. Kõik materjalid on selgelt koondatud ühte keskkonda. Külalised (Päästeametist) ka noorematele, et tõsta nende tähelepanu ja motivatsiooni. Õpetajate esmane väljaõpe, nii teoreetiline kui praktiline õpe. Vajalikud juhendmaterjalid koostööks lapsevanematega.

2.2 Teine kooliaste (4-6 klass): milliseid teemasid millistes tundides on käsitletud; kuidas teemasid ainetundidesse paremini lõimida; täiendavad õppematerjalid, mis toetaksid selle kooliastme pädevusi

Teise kooliastme inimeseõpetuse tundides on käsitletud KEAT-I materjale ("Kaitse end, aita teist"); käsitletud kriisilukorraks valmistumise teemasid; klassijuhatajatundides vaadatud õppefilme kriisilukordadest. Mitteformaalse õppe raames on käidud metsas nn. hakkamasaamine matkadel (varustus, vajalik vs ebavajalik); korraldatud töötube nii välispetsialistide osavõtul kui oma jõududega; on tehtud kriisilukordade läbimänge.

Kuidas teemasid ainetundidesse paremini lõimida: kasutada loodusõpetuse ja tehnoloogiainetundides praktilisi ülesandeid (varustuse valik nii matkama minnes kui kriisilukorras; ohutu käitumine kriisisituatsioonides), KEATi komponentide lõimimine erinevatesse õppeainetesse, KEATi-tüüpi töötoad. Õpetaja juhitud praktilise suunilusega arutelud loodusõpetuses ja klassijuhatajatunnis. Õppefilmid, millele järgnevad arutelud ja harjutused (nt ohuteavituse kohta harjutus "keda, millal ja kuidas teavitada") oleks kasutatav inimeseõpetuse ja loodusõpetuse tundides. Õpetajate ja Päästeametiga koostööna valminud lühikeste moodulite komplekt (nt ohuteavituse mõistmine, varjumise baasteadmised), mida võimalik ainetundides kasutada.

Täiendavad õppematerjalid: valmis stsenaariumid (nt 30–45 min) ja töölehed/töövihikud; selged mini-kavad ja tegevuskaardid, mida õpetaja saab kohe tunnis kasutada; rollimängud; külalised (Päästeamet, Naiskodukaitse) ja külaliste kaasamise juhend. "Lühikesed atraktiivsed materjalid", mille kättesaamise koht on üheselt kõigile teada.

2.3 Kolmas kooliaste (7-9 klass): milliseid teemasid millistes tundides on käsitletud; kuidas teemasid ainetundidesse paremini lõimida; täiendavad õppematerjalid, mis toetaksid selle kooliastme pädevusi

Käsitletud teemad: inimeseõpetuses (7.–8. kl) kriisiteemad; KEAT-i teemad 7. klassiga; praktilised töötoad ja õppefilmid õpitu kordamiseks; tehnoloogiainetundides ohutus ja abivahendid kriisilukorras; kooliülene ohuteavitus ja evakuatsioon. Töötoad teemapäeval 9. klassidele (koos Politsei ja Päästega); kogukondlikud töötoad (nt varud, käitumine kriisis). Riigikaitse õpetajatel tugev isiklik võrgustik (Naiskodukaitse), kuid pädevusmudelitest teadlikkus puudulik.

Kuidas teemasid ainetundidesse paremini lõimida: ühiskonnaõpetuse, ajaloo ja inimeseõpetuse tundides (nt ohuteavituse ja riskikäitumise arutelud pärast evakuatsiooniõppust). Projektõpe (nt varude planeerimine 72 h), simulatsioonid ja

rollimängud. Süsteemse "teemapäeva paketi" vormistamine (jaotatav mooduliteks, mida saab ka ainetundides kasutada) - koos õpetajatele juurdekuulava esmase koolitusega. Aine- ja kooliülesed päevad; õpilaste küsimustest lähtuvad arutelud; külaliste kaasamine.

Täiendavad õppematerjalid: töölehed, stsenaariumid ja rollikaardid, praktikatunnid (esmaabi, ohuteavitus, varjumine), lühikesed, atraktiivsed moodulid nii ainetundides kasutamiseks kui tööks lapsevanematega. Juhendid õpetajale/külalisele. Elanikkonnakaitse pädevusmudeli selgeks tegemine õpetajatele. Keskkond, kus klippe ja materjale koolidega jagada. Päästeamet peaks olema sisulooime kaaspartner.

2.4 Gümnaasiumiaste (10-12 klass): milliseid teemasid millistes tundides on käsitletud; kuidas teemasid ainetundidesse paremini lõimida; täiendavad õppematerjalid, mis toetaksid selle kooliastme pädevusi

Käsitletud teemad: Riigikaitse tundides käsitletakse kõiki kriisiteemasid. Kooliülene ohuteavitus ja evakuatsiooni läbiviimise instrueerimine hõlmab ka gümnaasiumiastet. Päästeameti poolt korraldatavad töötoad 12. klassidele teemapäevade raames; koolitused, mida tehtud ühiselt koostöös gümnaasiumi ja kohaliku elanikkonnakaitse seltsiga, mis kavas laiendada ka koostööle nooremate kooliastmetega; kuna spetsialistide pädevust ja ressursse pole võimalik lõputult ekspluateerida, tehti õppused plokkidena.

Kuidas teemasid ainetundidesse paremini lõimida: riigikaitse teemad ühiskonnaõpetusse, riigikaitse. Teemapäeva pakett ja ainepõhised moodulid nt. riskikommunikatsioon ühiskonnaõpetuses; esmaabi/psühholoogiline toimetulek inimeseõpetuses. Aga esmalt õpetajate sellealane väljaõpe Kooliülesed töötoad (nt varjumine, kriisivarud), mis hõlmavad kõiki kooliastmeid. Külalisloengud ja praktikapäevad, töötoad koos pääste/politsei partneritega.

Täiendavad õppematerjalid: pädevusmudeli tutvustus õpetajatele – mis on õpetaja roll selles mudelis; süvitsi minevad stsenaariumid ja simulatsioonid (riskikommunikatsioon, valeinfo); lühimoodulid ainetundidesse, mis oleksid keskselt hallatud kogumikuna olemas, ühine keskkond klippide jagamiseks ; koostöö pääste/politsei ja vabatahtlikega; vanusele sobivad õppefilmid, töölehed/töövihikud, mis koostatakse koos Päästeametiga; materjalid koostöös vanemate ja kogukonnaga.

3. Päästeameti koostöö haridustöötajatega pädevusmodeli rakendamiseks

3.1 Päästeameti roll elanikkonnakaitse pädevusmodeli rakendamise parendamise protsessis

Lääne regiooni grupis enamik ei teadnud pädevusmodelist eriti midagi, kuid paljud riigikaitsealased teemad on koolitöös juba sees: riigikaitsepäevad, metsalaagrid, KEAT, Päästeameti külaskäigud. Vajadused: Päästeameti piirkondlik esindaja, kes kaardistab kooli nõrgad koha pädevusmodelis; pakub suunatud koolitusi/töötube. Õpetajate hinnangul ise Päästeametisse minek on õpilastele väga motiveeriv (eriti nooremad), kuid suurte gümnaasiumide puhul logistiliselt keeruline – seega eelistus pigem, et Pääste tuleb kooli (või korraldab „Pääste-päeva“ kooli/linna tasandil). Soovitakse selget kontakt- ja tellimiskanalit, kust saab lektorit ja programmi tellida; on kirjas, mida Päästeamet tasuta/reaalselt pakub (mitu klassi, kui tihti).

Ida regiooni grupi enamik polnud pädevusmodelist enne vestlusgruppi tulekut teadlik. Kriisiplaane ja õppusi on koolides tehtud, kuid elanikkonnakaitset ja kooli kriisiplaani ei seostata. Põhijäreldus grupis: mudel on vajalik ja sisukas, aga õpetajad ise ei tunne end pädevana kõiki teemasid õpetama. Vajadus: partnerlus kriisiplaani tasandil – kool ei taha olla üksinda „isetegevuses“. Partnerid: Päästeamet, PPA, kiirabi, meditsiiniuasutused, KOV, kriisikomisjonid. Soovitud formaadid: spetsialistid külastaksid kooli (Pääste, PPA, pommirühm, kiirabi) – loeng + praktiline töötuba. Päästeamet võiks ise initsiatiivi võtta – pakkuda kindlaid kuupäevi/teemasid, mitte oodata, et iga kool eraldi küsib. Vajalik selge kontaktpunkt, Päästeameti lehel eraldi rubriik „Haridusasutustele“, piirkondlik kontaktisik olemas, kõigile teada.

Lõuna regiooni grupis teadsid Pädevusmodeli olemasolust vaid üksikud; info jõudis pigem koolijuhtide tasandile, mitte õpetajateni. Lõuna eripära: hajaasustus, kodud sageli koolist kaugel; raudteeohud, metsad, lumetormid, elektrikatkestused; kutsekoolid, kus õpilased elavad ühiselamus – vanematest eemal. Vajadused: Päästeametilt kompaktne kava, mis teemasid ja kuidas koolis katta (sh ühiselamu kontekst, pikk äraolek kodust); Pääste, PPA, Naiskodukaitse külaskäigud kooli (veeohutus, tuleohutus, mürgid/keemia, liiklus); koostöö KOV-iga – kriisiplaanide ja kerksuskeskuste info kooskõlla koolide praktikaga.

Kommenteerinud [NL1]: Kriisiplaani teema

Põhja regiooni grupis osalenutest oli nii mõnelgi tugev riigikaitse ja Kaitseliidu taust, kuid pädevusmodeli ise polnud ka neile süsteemselt teada. Osalejad tõid esile laiapindse riigikaitse loogika: kool on sõlmpunkt, kust kogu elanikkond peab minimaalse teadmise saama. Põhja regiooni eripära: pealinn ja sadamad kui tõenäolised sihtmärgid; klaasist uued koolimajad – reaalne varjumisvõimekus küsitav; turistid ja teist keelt kõnelevad elanikud – mitmekeelne kommunikatsioon hädaolukorras. Vajadus Päästeametilt: selge info, millal ja millega võib „tülitada“; haridusasutustele mõeldud

keskkond (ligipääs koolijuhile), kust saab pädevusmodeli materjalid; videod; kontaktid ja teenused (nt mis koolitusi pakutakse).

Kaido: Jube kahju, et siuksed programmid ära kadusid ja kokku kuivasid. Elanikkonna kaitset ei õpeta ju klassiruumis ainult. Päästeamet peaks ise koolidele pakkuma, et pange ruum valmis, ma tulen sellel ja sellel ajal, räägime seda, teeme seda. See ei maksa ju nii tohutult raha.

3.2 Õpetajate ettevalmistus ja toetamine elanikkonnakaitsealase teadlikkuse tõstmiseks

Lääne piirkonna õpetajad sooviksid Päästeameti enda visiooni ja samm-sammulist plaani, kuidas mudelit rakendada; praktilisi koolitusi, mitte ainult teoreetilisi ülevaateid (lähimängitud situatsioonid). Samas ollakse ausad: õpetajatel on ajaressurss väga piiratud, koolitused peavad olema sihtpärased ja hästi fokusseeritud („naelapea pihta“).

Koolitused õpilastele: Väga kõrgelt hinnatakse riigikaitsepäevi ja KEAT-tüüpi üritusi, kus Pääste, PPA, Naiskodukaitse, Punane Rist teevad töötube; veepääste, merepääste, ülejutuse (rannikualad) ja elektrikatkestuse teemalisi praktikaid.

Saaremaa kogemus: äralõigatus, pikad elektrikatkestused – vajadus väga konkreetse „kuidas tegelikult hakkama saada“ praktilise õppe järele. Soov simulatsioonülesannete järele

Ida piirkonna õpetajad sooviksid laia ülevaadet kõigist kriisidest (mitte ainult tulekahjud ja evakuatsioon): ka keemiaõnnetused, suurõnnetused, radikaliseerumine, relvastatud rünnak, mass-evakuatsioon, varjumine. Psühholoogiline esmaabi: kuidas ise rahulikuks jääda ja õpilasi toetada. Koolipõhised stsenaariumikoolitused: äkkrünnak, pommiähvardus, suur keemiakatastroof jms – mida kool teeb, mida õpetaja teeb, mida õpilane teeb. „Praktikapakid“ iga kriisituübi kohta valmis stsenaarium õpetajale:

Õpilastele: Mängulised, praktilised tööd: väikestele rollimängud, mängud, pildimaterjal; vanematele realistlikud õppused (evakuatsioon, varjumine, suits, äkkrünnak). Vanusekohased lühikesed pildirohked materjalid: piktogrammid, plakatid, spikrid, lühivideod

Lõuna piirkonna õpetajatel on selge ootus praktiliste koolituste osas, kus õpetajad saavad ise läbi mängida stsenaariume; saadakse ühtne arusaam varjumisest, evakuatsioonist, kerkuskeskustest, infoallikatest. Kutsekooli kontekstis väga oluline psühholoogilise esmaabi oskus (õpilased kaugel kodust, hormoonid möllavad, nutt tuleb kergesti peale).

Õpilastele: Väikestele külastused (Päästeauto tuleb külla, veeohutuse alased õppused), film „Sul on ainult üks elu“. Soovitakse kaasaegsemaid, aga lihtsaid videoid.

Vanematele õpilastele riigikaitse kursus ja Päästeameti koolitus on juba käigus (eriti kutsekoolis); soovitakse juurde interaktiivseid teste ja mängu (alates 1. klassist juba); digitaalseid mängu erinevatele vanustele („nüüd kõik varjume“ tüüpi stsenaariumimängud).

Põhja piirkonna õpetajad töid välja, et on vajadus hoiakute muutmiseks, mitte ainult faktiteadmiste õpetust. Mitmed osalejad kritiseerisid, et isegi õpetajate seas on „las keegi teine kaitseb meid“ mentaliteet. Soovitakse Päästeametiga koos tehtavaid koolitusi õpetajatele (esmaabi, kriisijuhtimine, elanikkonnakaitse põhimõisted); mudeli tutvustusi nii, et näidata ka kuidas ja kuhu see ainekavadesse ja kooliellu reaalselt mahub.

Õpilastele: panna väga tugev rõhk praktilistele päästepäevadele – erinevatele kooliastmetele demonstreerimine ja läbimängimine, kuidas kriisis käituda; lühikesed, sisukad videoklipid (näidata TikTokis, Instagrammis, kooli infokraanidel) – kanalites, mida noored vaatavad. Õppematerjalid peaksid olema mitmekanalilised (praktika + video + arutelu), katma nii „tegutsija“ tüüpi õpilasi kui arutelule orienteerituid.

3.3 Koostöö Päästeametiga ühiste õppematerjalide väljaarendamisel

Lääne piirkonna ootus Päästeametile: kompaktsed probleemilahendusülesanded (*role-play*, stsenaariumid); lauamängud erinevatele vanustele; videod/animatsioonid, interaktiivsed viktoriinid. Õpetajate panus: valmis andma tagasisidet, testima mängu/ülesandeid, osalema ühisloomes (sh keele- ja vanusekohandus, eriti muukeelsetele õppijatele). Materjalid võiksid olla koondatud ühte keskkonda (viidatakse Opiq -ule kui heale eeskujule); selgelt märgistatud: milline vanus, mis teema, mis kestvus.

Päästeameti joonistusvõistlused (väikestele), Naiskodukaitse 4-nädalane praktiliste ülesannete sari maakonnas (õpilased tegid ülesande ja saatsid kokkuvõtte). Hinnang: toimib hästi motivatsiooniks, eriti noorematele ja võistlushimulistele; hea, kui ülesanded on praktilised, mitte ainult pildistamine. Kriitiline aspekt: konkursid ei asenda põhitegevust, vaid on „kirss tordil“; põhifookus peab jääma süsteemsele õpetamisele ja praktilistele oskustele.

Ida piirkonna õpetajate valmidus koostöös osaleda on kõrge, aga õpetajad rõhutavad tugevalt oma liigset koormust – nad ei saa olla põhiloomed. Oodatakse, et Päästeamet pakub sisulise raamistiku (pädevused, sõnumid, riskid); loob ühtsed,

riiklikud materjalid (pildid, videod, töölehed, mängud); kaasab õpetajaid vanuse, keele ja metoodika kohandamisel (eriti Ida-Viru kakskeelne kontekst).

Üldine hoiak oli, et konkursid ja võistlused sobivad lisana, mitte põhimeetmena. Positiivne kogemus: Päästeameti laagrid, kus 1. päeval õpiti praktiliselt, 2. päeval võisteldi – seda peetakse heaks mudeliks. Tingimus: võistlustes peab olema praktiline komponent (esmaabi, evakuatsioon, varjumine), mitte ainult test või viktoriin. Mure: noorte „kõik on nali“ hoiak – vale kujundus võib kriise veelgi triviaalistada. Võistlused ei asenda päris õppusi (nt massiline varjumine, pikk ebamugav kogemus).

Lõuna piirkonna õpetajate soovid: kompaktne, ühtne materjalipakett (mitte, et iga õpetaja otsib Opiqust, Elektrilevist, YouTube'ist, NKK-st jne); algklassidele elanikkonnakaitse „liiklusaabitsa“ analoog – töövihik, mida saab eri ainetesse sisse põimida. Õpetajate hoiak: valmis kasutama olemasolevaid materjale (nt Opiq „Kaitse end ja aita teist“), kuid eeldus, et Päästeamet ei dubleeri juba olemasolevat, vaid koondab ja joondab (nt kooskõla riigikaitseõpikuga).

Hinnang konkurssidele ja võistlustele: sobivad täiendusena, mitte põhivahendina. Joonistusvõistlusi peetakse algklassides heaks võimaluseks: annab võimaluse arutleda samal ajal (klassijuhataja/kunstitund). Rõhutatakse, et kõik lapsed ei ole võistluslikud, seega konkursid ei kata kõiki; pigem jätta võistlused huviringi või valikaine formaati.

Põhja piirkonna õpetajad ootavad, et riiklik õppekava annaks ajaressursi – muidu on kõik ülekoormatud ja elanikkonnakaitse jääb „kõrvale“. Päästeamet loob lühikesed, selged videod ja konspektid, mida saab üle võtta (nt „külmkapi meelespea“, „väike spikker“). Selgelt välja öeldud: Päästeamet on teinud hea töö mudeliga, aga kommunikatsioon on ebaõnnestunud – mudel ei ole jõudnud tegeliku sihtrühmani (õpetajateni).

Konkursid ja võistlused sobivad huvihariduse juurde/toetava tegevusena, mitte kohustusliku õppe osana. Näiteid: kirjandivõistlused võiks siduda emakeeletunniga, tehnoloogia- või kunstitundides võib teha konkursse kriisiteemaliste praktiliste töödega. Kriitiline tähelepanek: võistlused ja kampaaniad kipuvad jääma „ühekordse linnukese“ tasemele, kui järgnevat süsteemset tööd ei ole.

Anneta, Kaido: Päästeamet ei tohi lükata kogu infot ja õpetamist õpetaja kraesse. Õpetajad vajavad professionaale kõrvale, mitte ainult PDF faile.

3.4 Kes on „kriisiteadlik“ noor

Lääne regioon – „kriisiteadliku noore“ pilt.

Rõhutatakse nii oskusi kui hoiakuid: Süstemaatiliselt ette valmistatud noor. Korduvalt öeldakse, et Kaitseliidu noor on hea näide kriisiteadlikust noorest, sest talle õpetatakse 7.–18. eluaastani just neid pädevusi. Julgus, teo- ja abivalmidus - on julge sekkuma, aitab teisi kriisilukorras. On valmis vajadusel teisi kriisis juhtima, aga teeb seda turvaliselt. Adekvaatne reageerimine ja eneseohutus - suudab adekvaatselt reageerida – ei tee kõike naljaks, vaid mõistab olukorra tõsidust. Enne kui teisi abistab, ei sea ennast põhjendamatult ohtu. Saab aru, millal on päris kriis, oskab kriisi hinnata. On valmis, et olukord võib kiiresti muutuda, oskab otsida uusi lahendusi toimetulekuks. Vaimne stabiilsus ja ettevalmistus: on rahulik, toimiv, vaimselt tugev, on varem nende asjade üle mõelnud ja omab praktilisi oskusi. Aga selliste noorte kasvatamiseks tuleb alustada õpetajatest – kui täiskasvanu on paanikas või küüniline, kandub see noortele.

Ida regioon – kuidas mõtestati „kriisiteadlikku noort“.

Üks lähenemine: Põhiteadmised ja arusaamine kriisist - teab, mis üldse on kriis (eristab suuri kriisi igapäevastest juhtumitest). Mõistab, mida kriisi ajal teha – milliseid samme võtta, kelle juhiseid järgida. Teab, kuhu pöörduda, teab 112 ja lasteabi numbrit. Oskab korrektselt hädaabisse helistada: öelda nimi, asukoht, mis juhtus; teha seda rahulikult. Suudab kriisis rahulikuks jääda ja mõelda, mitte paanikasse minna.

Teine lähenemine: Sotsiaalne vastutus ja abivalmidus. Märkab ümber toimuvat, ei päästa ainult iseennast, vaid vaatab, mis sõpradega toimub ja tõttab appi. Oskab ühe sammu ette mõelda – „see võib ka mind puudutada“.

Kolmas lähenemine: Ohtude tunnetamine erinevates keskkondades. Tunneb ära ohud koolis, kodus ja kooliteel. Saab aru, et kriisid on päriselt võimalikud, mitte ainult „naljaasi“ – kuigi praeguste noorte puhul nähakse, et see kriisiteadlikkus on madal.

Talupojatarkus ja praktilised oskused. Osatakse lihtsaid praktilisi asju (nt toidu valmistamine, konservi avamine, varjumis- ja evakuatsioonipraktika) – aga selliste oskustega noortest tuntakse Ida piirkonnas suurt puudust.

Lõuna regioon – „kriisiteadlik noor“.

Selles grupis olid definitsioonid tugevalt seotud tegeliku kriisi ja igapäevaste kriisikeste eristamisega. Kriisiteadlik noor teab „igast valdkonnast natuke“ – esmaabi, evakuatsioon, varjumine, ohuteavitus. Saab aru, mis on kriis ja mis ei ole. Teab, mida teha: kas jääda koju, minna kerksuskeskusesse või otsida muud abi. Tal on selged esmased käitumisjuhised ja reeglid – kuidas kriisis liikuda, keda teavitada. Teab ohusignaale (nt erinevad sireenid) ja mida iga signaal tähendab. Oskab psühholoogilist esmaabi vähemalt algtasemel: enda ärevust reguleerida, teisi rahustada. On valmis

oma teadmisi koju viima ja vanemaid kaasa tõmbama – Lõuna piirkonna õpetajad rõhutavad tugevalt laste rolli vanemate teavitamisel.

Põhja regioon – „kriisiteadliku noore“ tähendus

Põhja regiooni grupis oli definitsioonil tugev kogukonna- ja hoiakukomponent: enesejuhtimine ja iseseisvus- on ennast juhtiv ja iseseisev, ei oota, et keegi kogu aeg ütleb, mida teha. Teab, kuidas erinevates olukordades käituda, ei jää ilma juhusteta lihtsalt „hanguma“. On julge ja enesekindel, mitte halvatud hirmust. Tuleb toime erinevates olukordades, oskab aidata teisi nii, et jääb ise terveks. Teab, kust otsida usaldusväärset infot ja kuidas seda kasutada. Kogukonna mõõde: kriisiteadlik noor mõtleb „meie“, mitte ainult „mina“; teab, kuidas abi kutsub nii eestlastele kui teist keelt kõnelevatele inimestele; oskab tegutseda koos erineva taustaga inimestega ühes ruumis (nt varjendis). Ei lähe esimese ebamugavuse peale paanikasse; ei murdu kergesti. Saab aru, et „seal, kus lõpeb motivatsioon, algab distsipliin“ – tegutseb ka siis, kui ei ole lihtne või mugav. Kriisi ajal tegutseb, kuid hiljem julgeb ise psühholoogilist abi paluda – enesehoiu oskus.